עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה יד ופי"ח מהל' מלוה ולוה הלכה ו ז ופי"ג מהל' נדרים הלכה י סמג עשין לד וקלב טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז:

לט ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה טו ופי"ג מהל' נדרים הלכה י סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ו וטוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סח:

מ ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף לא:

אלא אמר רב אשי שאני קונמות דכי קדושת הגוף דמי וכדרבא (א)דאמר רבא [א]הקדש חמץ [ב]ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אי הכי למה לי שמא יגרשנה (א) תני ועוד שמא יגרשנה: **מתני'** [ג]נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר נדרה מתאנים וסבור שנדרה מן הענבים נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר: **גמ'** למימרא דיניא אותה דוקא הוא

והא

ר"ן

אלא אמר רב אשי שאני קונמות דקדושת הגוף דמיין. שהרי הן כקדושת המזבח דכי היכי דקדשי מזבח אין להם פדיון כך אין פדיון לקונם שיהא מותר למי שנאסר עליו וכיון דקונם קדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעל וחייל ומשום הכי פסק שמואל כרבי יוחנן בן נורי אע"ג דסבירא ליה לשמואל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם משום דידי אשה איתנהו בעולם ומציא מקדשא להו בקונם שהוא מפקיע מידי שעבוד. ולקמיה פריך אם כן מאי איריא שמא יגרשנה הא מהשתא חייל הקדש: **דאמר רבא הקדש.** כגון עשה שורו אפותיקי לבעל חובו והקדישו אחר כך למזבח מפקיע אותו הקדש שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר והוא כשר לקרבן ולא הוי גזל כיון דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא. ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לבדק הבית לא מפקעא שעבוד כדתנן בערכין בפרק שום היתומים (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו וכו' שאם הקדיש הלוה נכסיו שמוסיף המלוה דינר על הלואתו ופודה את הנכסים מפני מראית העין שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וגובה חובו כך כתב רש"י זכרונו לברכה בפרק אף על פי [כתובות נט:]. אבל רבינו תם זכרונו לברכה חולק עליו שאפילו הקדש דמים מפקיע מידי שעבוד ואין כאן מקום להאריך: **חמץ.** ישראל שעשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים ועבר עליו הפסח איסור חמץ מפקיע שעבוד העובד כוכבים ואסור בהנאה. והא דתנן בפרק כל שעה (פסחים ל:) עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה מוקמינן לה התם כשהרהינו אצלו שמסרו אצלו במשכון: **ושחרור.** עשה עבדו אפותיקי ושחררו לוה משוחרר ומלוה גובה חובו ממקום אחר: **אי הכי.** דפקע שעבודא דבעל למה לי שמא יגרשנה מהשתא קדיש: **ועוד שמא יגרשנה קאמר.** מהשתא נמי קדיש דקונם מפקיע שעבודיה דבעל ולכשתמצא לומר דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל בעודה תחתיו דשויוהו כלוקח גמור ולא כמלוה אפ"ה יפר שמא יגרשנה והיינו דהתם פרק אע"פ (ב) פריך אלמוה רבנן לשעבודיה והכא לא אדכר ליה אלא ועוד שמא יגרשנה קאמר ודא ודא אחת היא. וא"ת ואי אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל דלא ליחול השתא הדרא קושיין לדוכתה כיון דהשתא לא חייל לקמיה היכי חייל דהשתא מיהת לא מיגרשא וי"ל דכיון דמדינא חייל אי לאו דאלמוה רבנן לשעבודיה כי אלמוה הני מילי דכל היכא דקיימא קמיה לא ליחול אבל נתגרשה כאילו חייל מעיקרא דמי כיון דמדינא ראוי לחול: **מתני' נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו.** שאמרו לו שבתו נדרה ומתוך כך הפר או קיים: **וסבור שנדרה בקרבן.** שאמרו לו שאסרה עליה דבר אחד ואמרה שיהא כקרבן: **הרי זה יחזור ויפר.** דהקמה או הפרה קמייתא כיון דבטעות הוי לא מהני ולא מידי והכי איתא בתוספתא (פ"ז ה"ו) בהדיא שאם הקים בטעות יכול להפר דתניא התם נדרה אשתו וקיים לה וסבור בתו נדרה וסבור אשתו נדרה הרי זה יפר וכו': **גמ' למימרא דיניא אותה דוקא הוא.** דכיון דכתיב [במדבר ל] אותה משמע שיפר לשם אותה שנדרה ולא שיטעה באשה אחרת. וקשה לי כיון דמאותה מפיק לה תינח בהפרה דכתיב אותה אבל בהקמה מנלן האי דכתיבנא במתני' ואיתיה בתוספתא וכ"ת כיון דהקמה והפרה איתקיש וכדאמרי ליה רבנן לר' אליעזר בפירקין דלעיל (דף עה.) אמרו לו אישה יקימנו ואישה יפרנו [במדבר ל] את שבא לכלל הפר בא לכלל הקם ור' עקיבא נמי לקמן (דף פז:) מקיש הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו וכיון דאית לן בהפרה דאותה דוקא כמאן דכתיב בהקמה דמי לא ניחא לי דאפילו למאן דמקיש לאו לכל מילי איתקוש אלא דוקא למילי דמשתמעי מהאי קרא גופיה דאישה יקימנו ואישה יפרנו דהא אמרינן לעיל °חומר בהקם מבהפר קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר ואי לכל מילי איתקוש אמאי אלא ודאי אפילו למאן דמקיש לא איתקיש אלא במילי דההוא קרא גופיה דלאו היקשא הוא אלא סמיכותא בעלמא דאישה יקימנו ואישה יפרנו וכיון שכן תינח בהפרה דכתיב אותה הקמה מנלן ואפשר דלה דכתיב בהקמה כדכתיב [במדבר ל] כי החריש לה כאותה דמי ומשמע דוקא. ומכאן נראה לי להלכה דכי היכי דפשיטא לעיל °דבעל אינו מפר לשתי נשיו כאחת דאותה דוקא ה"נ אינו מקיים לשתי נשיו כאחת [דלה] דוקא וכמו שכתבתי למעלה (עג.):

והא

רש"י

אלא אמר רב אשי. לעולם באומרת יקדשו ידי לעושיהם לכי מתגרשה כדתריצנא לעיל ודקאמרת כי אמרה הכי מי מהניא אין: **שאני קונמות.** היינו הקדש דקדושת הגוף דמיא דלא סגי להו בפדיון כקדשי מזבח אין להם פדיון: **וכדרבא דאמר הקדש כו' מפקיעין מידי שעבוד.** והקדש דקדושת הגוף קמיירי שאם היה לו בהמה ועשאה אפותיקי לבעל חובו ואחר כך הקדיש אפי' בסתם חיילא עלה קדושת הגוף ואין לו לבעל חובו שום שעבוד עלה והיינו טעמא משום דהוי דבר הראוי למזבח דחייל עלה קדושת הגוף אבל אם היו לו נכסים אחרים שעבדן לבעל חובו ואח"כ הקדישן לא פקע שיעבודיה דבעל חובו הואיל ואין בהן אלא קדושת בדק הבית דלאו קדושת הגוף הוא דאתי בעל חובו וגבי ליה מהקדש כדאמרינן במסכת ערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים הללו דבאותו דינר יכול לפדות אפילו שוה אלף זוז והתם מפרש האי דינר מאי עבידתיה גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. וכי האי דאמרינן במסכת יבמות (דף סו:) ההיא איתתא דעיילא לגברא איצטלא דמילתא שכיב ובעיא למישקליה בכתובתה אתו יתמי פרסוה אמיתנא אמר רב קנייה מיתנא ואיתסר בהנאה ולית ליה פדיון לעולם: **חמץ.** ישראל שלוה מן העובד כוכבים ועשה (לו) חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא ברשותו של ישראל והגיע ו' שעות אותו ישראל חייב עליו בבל יראה ובבל ימצא דאתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא דעובד כוכבים מיניה וחייב לבערו: **וכן שחרור.** עשה עבדו אפותיקי ושחררו מפקיעו מיד שעבודו של זה. והא איתתא נמי מציא לאפקועי שעבודו של זה קודם שתתגרש: **אי הכי למה לי שמא יגרשנה.** דמוקמית למתניתין שמא יגרשנה אפי' לא רצה לגרשה ליקדשו מהשתא. ומשני אלמוה רבנן לשעבודא דבעל דלא אתי הקדש ומפקע לשעבודא מיניה: **מתני' נדרה אשתו וסבור שהיא בתו.** כששמע הנדר היה סבור שבתו היא נדרה והפר לשם בתו: **נדרה בקרבן.** לשום נדר: **בנזיר.** כגון דאמרה הריני נזירה: **הרי זה יחזור ויפר.** אפי' לאחר זמן: **גמ' למימרא.** דהאי דכתיב (במדבר ל) כי הניא אביה אותה דוקא אותה הוא דבעינא שיהא מפר לשם אותה הנודרת דוקא:

והא

תוספות

דקדושת הגוף נינהו. כקדושת מזבח לפי שאין להם פדיון: מפקיעין מידי שעבוד. דבעל: הקדש. עשה שורו אפותיקי והקדישו אין ב"ח גובה הימנו ורבא אזיל לטעמיה דאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ועד זמניה ברשות הלוה הוא ומצי מקדיש ליה ופרש"י דהיינו דוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים אמרינן בערכין דמוסיף עליו דינר ופודה כל הנכסים הללו ומפרש בערכין דמה"ת אינה צריכה פדיון אלא שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: חמץ. עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים ועבר עליו הפסח אסור דחמצו של ישראל הוא וכן עשה עבדו אפותיקי ושחררו: למה לי שמא יגרשנה. השתא נמי קדישי: אלומיה אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל. בעודה תחתיו דשויה כלוקח גמור ולא כמלוה ונראה דלא שייך למיפרך מי איכא מידי דהשתא לא קדיש [ולקמיה] קדוש דקדושיה מיתלא תליא ואי פקע שעבודו דבעל חיילא קדושה דעד השתא (לא) סבירא לן דקדושה אינו יכול להפקיע שום שעבוד הוי חשיב [למיפרך] כיון דלא קדשה השתא לא קדשה לקמיה אבל השתא דאמרי דמן הדין מפקעת אי לא דאלמוה אם כן לאחר שפקע יחול ההקדש: נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו. והפר נדרה: בנזיר. שאמרה הרי עלי נזירות וסבור שנדרה בקרבן כלומר שאמרה דבר זה עלי כקרבן והפר הרי זה יחזור ויפר דכתיב יניא אותה ולא הפרה דטעות: **למימרא דאותה דוקא.** ולכך בעל צריך שידע נדר שנדרה:

מסורת הש"ס

א) יבמות מו. סו: כתובות נט: גיטין מ: ב"ק פט:, ב) [כתובות נט:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' יגרשנה (תני ועוד שמא יגרשנה) תא"מ. ונ"ב בפ' אע"פ גרסינן אלמוה רבנן לשעבודא דבעל כי היכי דלא תקדש מהשתא ומלשון הפי' נראה דהכי הוה גרים הכא:

גליון הש"ס

בר"ן ד"ה למימרא אמרינן לעיל חומר וכו'. דף עט ע"א: **בא"ד** דכי היכי דפשיטא לעיל. דף עג ע"א:

פירוש הרא"ש

שאני קונמות דבקדושת הגוף דמי. דכי היכי דקדושת הגוף אין לה פדיון כך קונמות אין להן פדיון להתירן למי שנאסרו עליו דלא אלים איסורייהו לתפוס פדיונם כיון שלא נאסר כי אם על אדם אחד: הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד. אם עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף מפקיעו מידי שעבוד ובעל חוב יגבה חובו מנכסים אחרים רבא לטעמיה דאית ליה בפרק שני דפסחים (דף ל:) בעל חוב גובה מכאן ולהבא וברשות הלוה הוא עד שיטרפנו בעל חוב הלכך חל ההקדש ולא פקע על ידי טריפת בעל חוב כי היכי דלא פקע על ידי פדייה ודוקא הקדישו קדושת הגוף אבל קדושת דמים פקע על ידי טריפה כי היכי דפקע על ידי פדייה ואף על פי שהיה ברשות הלוה עד שעת טריפה לא היה יכול להקדישו כקדושת דמים אלא עד זמן שתצא מרשותו מידי דהוה אשדה מקנה שמקדישה עד היובל ואז חוזרת לבעלים אלא מוסיף דינר על הלואתו ופודה שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: חמץ. ישראל שעשה חמצו לעובד כוכבים אפותיקי שאם לא יפדה אותו לזמן ידוע אחר הפסח שיהא של העובד כוכבים ועבר הזמן ולא פדאו אסור בהנאה כי ברשות ישראל היה עד זמן הפדייה ואיסור חמץ הפקיע שעבוד העובד כוכבים וכן אם עשה עבדו אפותיקי ושחררו יצא לחירות ואינו חוזר ומשתעבד אם יטרפנו בעל חוב: ליקדש מהשתא. שעל ידי קונם פקע שעבוד הבעל: **אלמוה רבנן לשעבודא דבעל.** בעודה תחתיו דשויוהו כלוקח ולא כב"ח ומתלא תלי וקאי הקונם עד אחר שגרשה וראוי היה עתה לחול אי לאו דאלמוה לשעבודיה דבעל הלכך לא שייך לאקשויי מי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולבתר הכי קדוש: מתני' הרי זה יפר. דהפרה בטעות לא הויא הפרה עד שיכוון להפר באשה שנדרה וגם ידע מה נדרה ובגמרא יליף לה מקרא: גמ' **למימרא דאותה דוקא.** דכתיב יניא אותה דמשמע (שביד) [ס"א שמכיר] האשה הנודרת ומשמע נמי הא דכתיב והפר את נדרה שיכיר הנדר:

מוסף רש"י

שאני קונמות. לעולם מתניתין דהכא מיירי דלא הקדיש דבר שבא לעולם, דאי אמרה יקדשו ידים לעושיהם הואיל ומשתעבדא לבעל לאו כל כמינה (ראמ"ה בשמו). **דכי קדושת הגוף דמי.** כקדושת מזבח שאין לה פדיון, כך אין פדיון לקונם להיות ניתר למי שנאסר עליו, שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו, אלא אסור על אדם אחד, וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעלה וחייל, ולקמן פריך א"כ מאי איריא שמא יגרשנה מהשתא חייל (כתובות נט:). **הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מיד שעבוד.** הקדש, כגון ששעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזול, דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא, ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקיע שעבוד, כדתנן בערכין (כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו כו' (כתובות נט: וכעי"ז יבמות מו. וגיטין מ: וב"ק צ.). חמץ, נכרי שהלוה את ישראל על חמצו ולא הרהינו אצלו, דמחוסר גוביינא, שהיה עומד החמץ בבית של ישראל ואין לנכרי עליו אלא שעבוד, כשבא עת ביעורו מפקיע איסור החמץ את שעבוד הנכרי וחייב ישראל לבערו, והא דתנן בפסחים (ל:) נכרי שהלוה לישראל על חמצו מותר בהנאה לאחר הפסח, מוקי לה רבי התם בשהרהינו אצלו, שנתנו במשכון ביד נכרי, דלא מחוסר גוביינא ולא שעבוד אלא קנייה ממש (ב"ק צ. וכעי"ז יבמות מו. וסו: וכתובות נט: וגיטין מ:). **ושחרור,** ישראל ששעבד עבדו לבעל חובו ושחררו הלוה, יצא לחירות, והמלוה גובה מלוה שלו ממקום אחר (יבמות סז. וכעי"ז שם מו. וכתובות נט:). **למה לי שמא יגרשנה.** מהשתא נמי קדיש (כתובות נט:). **תני ועוד שמא יגרשנה.** בכתובות שם: אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל כי היכי דלא תיקדש מהשתא (בעודה תחתיו דשויוה רבנן כלוקח גמור ולא כמלוה).